

NIKOS KAZANCAKIS

KARDEŞ
KAVGASI

ROMAN

Çeviri: AYDIN EMEÇ

4.
BASKI

NIKOS KAZANCAKIS

KARDEŞ
KAVGASI

Kardeş Kavgası, Nikos Kazancakis

I aderfofades, Nikos Kazancakis

© Patroclos Stavrou

© 1985, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1985

4. basım: Ocak 2019, İstanbul

Bu kitabın 4. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak baskı: Saner Basım Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Litros Yolu 2. Matbaacılar Sit. No: 2/4 2BC 3/4

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 35382

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç İş Merkezi No: 3 Kat: 2

Topkapı-Zeytinburnu

Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-510-508-6

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789755105086

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

NIKOS KAZANCAKIS

KARDEŞ
KAVGASI

ROMAN

Türkçesi
Aydın Emeç

Nikos Kazancakis'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Yeniden Çarmıha Gerilen İsa, 1982

Zorba, 1984

Kaptan Mihalis, 1993

El Greco'ya Mektuplar, 2003

Günaha Son Çağrı, 2003

NİKOS KAZANCAKİS, 1883'te Girit'in Heraklion kentinde doğdu. Atina Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra hukuk doktorasını veren Kazancakis, felsefi açıdan ünlü düşünür Henri Bergson'dan etkilendi. Lenin Barış Ödülü'ne değer görüldü; 1957'de Nobel Edebiyat Ödülü'nü bir oy farkla kaybetti. Goethe ve Dante'nin yapıtlarını Yunanca'ya çevirdi; Homeros'un *Odysseia* destanına 33.333 dizelik bir devam yapıtı yazdı. Türkçe'ye çevrilen yapıtları arasında *Kaptan Mihalis*, *El Greco'ya Mektup*, *Kardeş Kavgası*, *Günaha Son Çağrı*, *Yeniden Çarmıha Gerilen İsa* ve *Zorba* sayılabilir. Kazancakis, altmışlarındayken İkinci Dünya Savaşı yıllarında kaleme aldığı *Zorba* romanıyla uluslararası üne kavuştu. 1957'de öldüğünde, doğduğu kent Heraklion'daki kale burçlarından birinin altına gömüldü. Mezar taşına, "Hiçbir şey beklemiyorum, hiçbir şeyden korkmuyorum, özgürüm" sözleri yazıldı.

AYDIN EMEÇ, 1939'da İstanbul'da doğdu. Gazeteci, yazar, yayıncı ve çevirmen olarak Türkiye'nin kültür yaşamına önemli katkılarda bulundu. 1968'de Cengiz Tuncer'le birlikte E Yayınları'nı kurdu. Daha sonra Hür Yayın'ı ve 1982-1986 arasında da *Cumhuriyet* gazetesi kültür servisini yönetti. Bulgakov, Ehrenburg, Calvino, Kazancakis, Kundera, Vasconcelos gibi yazarların yapıtlarını Türkçeye çevirdi. Aydın Emeç, 24 Nisan 1986'da, henüz 47 yaşındayken yaşama veda etti.

Baktım badem ağacına, dedim.
Tanrı'yla konuşmak dileğim.
Çiçeğe durdu badem ağacı.

Dedi ki Tanrı:
Hadi ara beni, arayan bulur.
Hadi bul beni, bulan tanır.
Hadi tanı beni, tanıyan sever.
Hadi sev beni, severim ben, beni seveni.

Ve yok ederim sevdiğimi.

SEYYİDİNA ALİ

9. yüzyıl

İslam mistiği

Özgürlük mü
istiyor?
Vurun,
öldürün onu.

1

Güneş Castello'ya ulaşmış, damları ışığa boğmuştu. Şimdi kabarıyor işte ve inişli çıkışlı yokuşlara yayılıyor, köyün kaskatı çirkinliğini acımasız, cırılçıplak ortaya koyuyor. Kül rengi, asık suratlı bir köydü bu; kupkuru, taştan yapılmış evlerinin kapılarını kurtlar kemirmişti, iki büklüm giriliyordu içeriye; kapkara, kasvetliydi eviçleri. Küçücük avlular fışkı, keçi gübresi, insan kokuyordu. Ne bir ağaç vardı avlularında, ne bir ötücü kuş kafesi ne de pencere kenarında bir kırmızı karanfil saksısı, bir fesleğen tenekesi. Her yer taş taş üstüneydi. Bu taşların içinde yaşayan ruhlar da onlar gibi katıydı, çok uzaktı konukseverlikten. Dağlar, evler, insanlar, hep aynı çakmaktaşından oyulmaydı.

Pek seyrek, yalnız güzel günlerde, köyün ucunda kimi zaman bir kahkahanın çınladığı duyulurdu. Ama bu alışılmamış bir şeydi; neredeyse dine saygısızlık sayılırdı. Yaşlılar başlarını çevirip kaşlarını çatarlardı; kahkaha sönüp gidiverirdi. Büyük bayram günlerinde, Noel'de, Paskalya'da, Karnaval'ın son gününde biraz daha çok yiyecek ve içecek bulup gırtlaklarından bir şarkı yükseldiğinde haykırışa benzerdi; sızlanmayı andırırdı bu şar-

kı. İç paralayıcı, tekdüze, yaşlı iniş çıkışlarla bitip tükenmeksizin ağızdan ağıza dolaşırdı. Bu şarkı, bir türlü akla gelmeyen hangi dehşetin, kıyımın, köleliğin, açlığın ürünüydü kimbilir? Bir yakınmadan da öte, bu şarkı yüzyıllar boyu katlanılan açlığın, kırbacın, ölümün silinmez izini taşırdı. Yine de insanlar, serseri otlar gibi bu düşman taşlara yapışmış kopmuyorlardı artık. Epir'lilerin dayanıklıydı kellesi; dünyanın sonuna kadar da kopmayacaklardı.

Gövdeleri, ruhları, taşların rengine bürünmüştü, katılığını alivermişti. Onların bir parçası olmuşlardı sanki; ya hepsi insandı ya da hepsi taşı; birlikte katlanıyorlardı yağmura, kuraklığa, kara. Bir adamla kadın, ötekilerden kopup gelen papaz onları evlendirdiğinde, birbirlerine söyleyecek tatlı söz bulamazlardı, bu tür sözleri bilmezlerdi hiç. Kaba yünden battaniyeleri altında sessizce birleşirlerdi. Yalnız tek şey düşünürlerdi: Bu taşları, dağları ve açlığı devredecek çocuklar yaratmak.

Kadınlar sayıca çoktu, kalabalıktı; erkeklerse bu kadınlara yetmeyecek kadar az. Evlenip ilk geceler karılarının karnına bir çocuğun tohumlarını attılar mı, çoğu yürekleri paralanarak çeker giderdi. Bu taşocağında nasıl yaşasınlar? Uzaklara, çok uzaklara giderler, dönmekte gecikirlerdi hep. Şarkı, acı acı, "Uzun yolun yolcusu, uzun sürer dönüşü" der. Kadınlar, yalnızlık içinde kurur, göğüsleri pörsüyüp sarkmaya başlar, dudaklarının üstü kıllanır, geceleri uykuya dalarken soğuktan ürperirlerdi.

Tanrı'ya, rüzgâra, ölüme karşı verilen amansız savaş onların hayatıdır işte. Bu nedenle iç savaş Kastello'nun insanlarını şaşirtmadı, ürkütmedi, alışkanlıklarını değiştirmede. Yalnız, o güne kadar içlerinde biriken görünmez, sessiz şey şimdi patlıyor, birden gemi azıya aliveriyordu. İnsanoğlunun en eski dürtüsü, öldürme isteği, frenini koparıvermişti. Hepsinin, nedensiz yere, ara sıra

da bilmeden, yıllardan beri nefret ettiği bir komşusu, dostu, kardeşi vardı. Nefret, bir çıkış yolu bulamadan birikmişti ağır ağır. Birden, köylülere tüfek verilmeye, el bombası dağıtılmaya başlanmıştı; tepelerinde kutsal sancaklar dalgalanıyordu; papazlar, yüksek rütbeliler, gazeteciler, komşularını, dostlarını, kardeşlerini öldürmeye itiyorlardı onları. Bunun, yurdu ve dini kurtarmanın tek yolu olduğunu söylüyorlardı. İnsanoğlunun eski çağlardan beri kaderi olan cinayet, birden yüce bir doğrulanma yolu buluyordu. Ve insan avı başladı, kardeş avı.

Kimi Kızıl Takke'yi kafasına geçirip dağa çıktı. Ötekiler köylerinde mevzilenmiş, partizanların konakladığı Kartaltepesi'ne bakıyorlardı hep. Ya Kızıl Takkeliler haykırarak tepenin yamaçlarına iniyor ya da Kara Takkeliler tepeye saldırıyorlardı. Gövdeler birbirine yapışıyor, kardeş kardeşi büyük bir coşkuyla, şehvetle boğazlıyordu. Saçı başı dağınık kadınlar bile avlulardan dışarı uğrayıp erkekleri daha iyi kışkırtabilmek için damlara tırmanıyorlardı. Köpekler bile efendilerinin ayakları dibinde havlıyor, avdan paylarına düşeni istiyorlardı. Sonunda karanlık basıyordu, savaşçıları yutuveriyordu karanlık.

İçlerinde silahsız bir tek kişi vardı, umutsuzca açıyordu kollarını; ama boşunaydı çabası. Köyün Papazı Peder Yannaros'tu bu adam. Bir sağa bakıyordu, bir sola; kimin yanını tutacağını, kime arka çıkacağını bir türlü kestiremiyordu. Gece gündüz, kuşku içinde durup dinlenmeden soruyordu kendi kendine: "İsa yeryüzüne dönse kimden yana çıkacak? Karalardan mı? Kızılardan mı? Yoksa o da orta yerde durup kollarını açarak, 'Kardeşler, sevin birbirinizi! Kardeşler, sevin birbirinizi!' diye mi bağırır?"

İşte, Castello köyündeki Tanrı temsilcisi Peder Yan-

naros, kollarını açarak böyle bağırıyordu. Ama dilediği kadar bağırсын, kimse dinlemiyordu onu; gerek Karalar ve gerekse Kızıllar onu küfre boğuyorlardı: “Hain, Bulgar, Bolşevik!”

“Karga, faşist, halkı kışkırtan herif!”

Peder Yannaros, iyice şaşkın, koca kafasını sallayarak uzaklaşıyordu. “Sağ ol Ulu Tanrım! Beni savaşın en amansız yerine yerleştirdiğin için sağ ol. Hepsini seviyorum; içlerinde beni seven tek kişi yok ama dayanamıyorum. Yine de Tanrım, bana pek yüklenme; ne meleğim ne de hayvan; insanım, eninde sonunda bir insanım; daha ne kadar dayanacak güç bulabilirim? Belki bir gün ben de pes ediveririm. Beni bağışla Ulu Tanrım, bunu sana hatırlatıyorsam ara sıra unuttuğün içindir. Unutunca da insanoğlundan, meleklerinden bile daha çoğunu istersin.”

Sabah uyanıp hücresinin penceresini açarken, çağlayansız, ağaçsız, kuşsuz, tepeden tırnağa taş Kartaltepesi'nin kaya yığını, karşısına dikiliverir, Peder Yannaros içini çekerdi; düşünceleri, yetmiş yıl önce, Karadeniz'in kumluk kıyılarının yakınındaki zengin bir malikâne de dünyaya geldiği İmparator Constantinus'a uçuverirdi. O sıralar, Tanrı'nın kutsadığı bu köşede ne büyük bir huzur, ne büyük bir mutluluk egemendi. Hiç kuşkusuz, kilisede İsa heykelinin solunda duran büyük ikona, inançlı sanatçının hayalinin ürünü değildi yalnız, gerçeğin ta kendisiydi: Koruyucu aziz, havarilerin omuzdaşı Constantinus, avuçlarında tuttuğu köyü ve yere düşen kuş yuvasını Tanrı'nın ayaklarına bırakıyordu. Hele mayıs ayıyla birlikte azizin yortusu gelip çatığında, nasıl bir kendinden geçiş, ne büyük bir dinsel coşkunluk gelirdi insanlara. Günlük dertlerini, böceklerinkinden bin beter hayat koşullarını unuttur, rengârenk kanatlarını açarak gökyüzüne yükseliverirlerdi.

“Demek insanoğlu, kendi kendini aşabilmeyi beceriyor?” diye düşündü Peder Yannaros. “Hiç kuşkusuz, ama bir saat, iki saat, en çok bir gün için. Ne önemi var, bu kadarı bile yeter. İşte sonsuzluk, basit kişilerin cennet adını verdiği Tanrısal alevlenme.”

Bu cenneti, Peder Yannaros kaç kez ziyaret etmişti; her sabah, düşünceleri Karadeniz kıyılarında dolaşmaya çıktığında, bu katı, bu taşlık köyde cenneti hatırlıyordu. Orada köyde, “Anastenarides” adı verilen sofu bir topluluk vardı. Yedi kişiydiler, Peder Yannaros da başlarıydı. Kaynakları pek hatırlanamayan dinsel törenleri, Hıristiyanlığın çok öncesine, puta tapılan çağların başlangıcına uzanırdı. Köyün alanında ateş yakılırdı; halk dualar okuyarak bu ateşin çevresinde toplanırdı; çalgıcılar kemençelerini ve tulumlarını getirirlerdi. Derken kilisenin kapısı açılır, Anastenarides’ler, çıplak ayak, kollarında iki yüce atayı –İmparator I. Constantinus ve anası Azize Helena’nın¹ eski ikonaları– sıkarak yürürlerdi. Bu aziz ve azize, alışıldığı üzere, öbür ikonlardaki gibi hareketsiz çizilmemişti. Bacakları havaya kalkmış, entarilerinin etekleri sıyrılmıştı, raks ediyorlardı sanki.

Onlar görünür görünmez tulumlarla birlikte kemençeler çalmaya başlar, kalabalıktan ürkütücü bir yaygara kopuverirdi. Birçok kadın, titremeler içinde, kendini yerden yere atardı. Tek sıra olan Anastenarides’ler, kendilerini sürükleyen ve soluk soluğa, bizlere sonsuzluğun kapılarını açan yüce Kapıcı Ölüm’e –şükürler olsun ona!– vahşi kantikler² okuyan Peder Yannaros’un ardından hızla yürürlerdi. Bu arada da alevler, kutsanmış çalı demetlerini iyiden iyiye kemirmiş olur, korlar çatırdardı;

1. İsa’nın gerildiği Gerçek Haç’ı bulduğuna inanılan Roma imparatoriçesi. (Ç.N.)

2. Dinsel şarkı. (Ç.N.)

Peder Yannaros bir sıçrayışta korların içine atılır, ardından bütün müminler, kızıl korları çiğneyerek raks etmeye koyulurlardı. Peder Yannaros, hep şarkılar söyleyerek, korları avuçlar ve müminlere kutsanmış su serpercesine, kalabalığın arasına fırlatırdı. Cennet, sonsuz hayat, Tanrı neydi? Cennet bu ateşti; bu raks da Tanrı. Raks da bir an değil, yüzyılların yüzyıllarına kadar sürüp gidiyordu.

Ateşin içinden çıktıklarında, ne bacaklarında bir kıl sararmış olurdu, ne de tabanlarında bir yanık izine rastlanabilirdi. Yazın, soğuk suyla yıkanmışçasına parıldardı gövdeleri.

Bütün bir yıl boyunca, bu kutsal ateşin parıltıları ruhları aydınlatırdı. Aşk, huzur, mutluluk sürer giderdi insanlar, hayvanlar ve tarlalar arasında. Toprak verimliydi, Tanrı bu toprağı bol bol kutsuyordu; başaklar insan boyuna ulaşıyor, zeytin ağaçları ürün bolluğundan eğiliyor; sebze, meyve bahçeleri, kavun, karpuz ve ateşli mısır taneleriyle dolup taşıyordu. Yine de, bunca bolluk ruhları katılaştırmamıştı. Topunu yağ bağlayıp maddeye dönüştürmek üzereyken azizin yortusu ortaya çıkıveriyordu; ateş yeniden yakılıyor ve yeniden köylüler kanatlandıklarını hissediyorlardı.

Ama birden niçin? Neden? Kimin yüzünden? Köyün üzerine hiçbir büyük günah çökmemişti. Her zamanki gibi, köylüler büyük perhiz günlerinde oruç tutuyorlardı; çarşamba ve cumaları ağızlarına balık, et, şarap koymuyorlardı. Pazarları kiliseye gidiyor, kutsanmış ekmeği sunuyor, ölüleri için buğday pişiriyor, günah çıkarıyorlardı. Kadın erkeğinden başkasına başını kaldırıp bakmıyor, erkek de kadının dışında hiçbir dişiyle ilgilenmi-

yordu. Hepsi de Tanrı'nın çizdiği yolu izliyordu. İşler yolundaydı. Derken, onlara hoşgörüle bakan Tanrı birden yüz çevirdi. Ve köy karanlıklara gömülüverdi. Bir sabah, köy alanından tüyler ürpertici bir çığlık yükseldi. "Buralardan uzaklaşın! Yeryüzünün güçlülere böyle buyuruyor! Bütün Rumlar Yunanistan'a, bütün Türkler Türkiye'ye! Çocuklarınızı, karılarınızı, ikonalarınızı alın ve gidin! On gününüz var!"

Artık köy baştan aşağı iniltiydi. Şaşkına dönen kadınlarla adamlar ortalıkta dolanıyor, taşlarla, tezgâhlarla, dükkânlarla, patikalarla, çeşmelerle vedalaşıyorlardı. Kıyıya iniyor, çakılların üzerinde yuvarlanıyor ve iç paralayıcı çığlıklarla denize sesleniyorlardı. Ruh, alışkın olduğu topraklardan, bildik sulardan, büyük acılarla, büyük güçlüklerle kopabilir ancak. Sonunda, bir sabah, yaşlı Papaz Damianos tellal ya da genç yardımcısı Peder Yannaros'un yardımını istemeden gün doğarken kalktı, bütün köyü dolaştı. Her kapıdan içeri seslendi: "Çocuklarım, hareket saati gelip çattı; Tanrı yardımcımız olsun!"

Güneşin görüldüğü andan beri çanlar, yaşlı yaşlı çalıyordu. Kadınlar ekmek teknesi başında çalışıyor, erkekler aceleyle, götürebileceklerini toparlıyorlardı. Ara sıra, yaşlı bir kadın yine kederli bir şarkıya başlıyordu, gözleri ağlamaktan şişmiş erkekler ona dönüp susmasını haykırıyorlardı. Neye yarardı inleyip sızlanmak? Tanrı'nın dediği olur, insanoğlunun da buna kendini alıştırmaması gerekir. Acele edelim, ruhumuz boyun eğmeden, felaketimizin bilincine iyice varamadan davranalım, acele edelim. Bir an önce ekmekleri fırına sürelim, çuvallarımızı, tencerele-rimizi, hamur teknelerimizi, şiltelerimizi, kutsal ikonalarımızı götürmek zorundayız. Korkmayın kardeşler! Köklerimiz yalnız burada, toprağın içinde değil, beslenip güç aldıkları gökyüzündedir aynı zamanda, bunun için ırkımız ölümsüzdür. Yüreğinizi ferah tutun çocuklar, cesaret!

Güçlü bir rüzgâr esiyordu, tam bir kış havasıydı. Deniz kudurmuştu, hava kapalı, gökyüzü yıldızsızdı. Köyün iki papazı, Peder Damianos ve o sıralar sakalına henüz ak düşmemiş Peder Yannaros, kilisede dört dönüyor, ikonaları, ayin kadehini, gümüş İncil kabını, altın sırma işlemeli tören giysilerini toparlamaya çalışıyorlardı. Kendilerini kubbenin derinliklerinden izleyenlerle vedalaşmak üzere durduğunda, gözleri iyice açılan Peder Damianos, onu ilk kez olduğu gibi gördü: Vahşi, dudakları büzülmüş, nefret ve hırs dolu, koca bir kayayla müminleri ezmeye hazırlanmış gibi uzatıyordu İncil'i.

Yaşlı Peder Damianos, başını salladı; rengi soluktu, güçsüzdü, iyiden iyiye çökük yanaklı yüzünde yalnız iki kocaman göz yaşıyordu; oruç, dua ve insan sevgisiyle tüm gövdesi erimişti sanki. Kaç yıldır titreyerek bakardı ona, onu nasıl da görmemişti? Peder Yannaros'a döndü, "Hep böyle sert miydi?" diye soracak oldu, sonra kendinden utandı.

"Peder Yannaros," dedi, "ben yorgunum. İkonaları sen topla; götüreceğimizi seç, ötekilerini de kâfirlerin kirletmesini önlemek için yakalım. Nasılsa Tanrı bizi bağışlar. Külleri al ve köylülere dağıt, hepsine mutluluk getirir. Ben kapıyı vurup, 'Yolculuk saati gelip çattı!' diye bağıracağım."

Tanyeri ağardı. Kara bulutlar arasından güneş, çıplak hastalıklı kellesiyle yükseldi. Somurtuk ışıktaki kapılar aralanıyor, karanlık dağılıyordu. Birkaç horoz, kümeslerin gübresi üzerinde son kez öttü; ahır kapıları açıldı; sığırlar, katırlar, sıpalar, arkalarından insanlarla köpekler dışarı çıktılar. Bütün köy ekmek kokuyordu.

Evden eve koşan Peder Damianos, "Tanrı aşkına ağlamayın," diye yalvarıyordu. "Tanrı'nın isteğine karşı küfretmeyin. Belki bütün bunlar iyiliğimiz içindir. Tanrı, babamız değil mi? Bir baba çocuklarının kötülüğünü is-

teyemez. Tanrı'nın bir gün, tıpkı Yahudilere yaptığı gibi, oralarda bize kökleşip yerleşebileceğimiz verimli tarlalar hazırladığını göreceksiniz. Kâfirlerin ülkesinden kalkıp sütle balın aktığı, üzüm salkımlarının adam boyu yükseldiği anayurdumuza varalım.”

Yola çıkmadan bir gün önce erkek, kadın, çocuk, atalarla vedalaşmak üzere köyün dışındaki mezarlığın yolunu tuttular. Hava kapalıydı, bütün gece yağmur yağmıştı, yağmur damlaları zeytin yapraklarından hâlâ sarkıyordu; yumuşacık toprak buram buram kokuyordu. Kaftanını giyip atkısını sırtına geçiren Peder Damianos, kollarında gümüş kaplı İncil, önde gidiyordu; kalabalık ardından geliyor, gümüş vazoda kutsanmış suyu ve onu serpmekte kullanacağı biberiye dalını taşıyan Peder Yannaros, en arkada yürüyordu. Ne şarkı duyuluyordu, ne ağlama, ne konuşma. Kalabalık, bitkin ilerliyordu. Yalnız zaman zaman bir kadın içini çekiyor, bir ihtiyar, “Kirye Eleyson,” diye mırıldanıyordu; giysilerinin önünü açan genç analar, bebelerini emziriyorlardı.

Servilerin altına ulaşıldı. Önce papaz geçti mezarlık kapısından, sonra kalabalık. Kara tahtadan haçların tümü islanmıştı; mezarların üstünde birkaç mum yanıyordu; bir camla korunan silik fotoğraflar, kızların bir zamanlar güzel, delikanlıların da canlı olduğunu hatırlatıyordu. Köylüler sağa sola dağıldı, herkes sevdiğinin mezarını buldu; kadınlar toprağı öpmek için yere kapanıyor, erkekler ayakta haç çıkarıp yenleriyle gözyaşlarını siliyorlardı.

Mezarlığın ortasında, Peder Damianos, kollarını havaya kaldırdı. “Elveda babalar, atalar!” diye bağırdı. “Bu dünyanın büyük güçleri sizinle daha fazla yaşamamıza, sizin yanınızda ölmemize, tozlarımızı sizinkine karıştırabilmek için yanınıza uzanmamıza izin vermiyorlar. Bizi toprağımızdan söküp atıyorlar! Sorumlulara lanet olsun!”

Kollarını havaya kaldıran köy halkı, bir ağızdan hay-

kırarak onun sözlerini yankıladı: “Sorumlulara lanet olsun!”

Ardından köylüler kendilerini yere atıp yumuşak ıslak toprağı öpmeye koyuldular; başlarını, yanaklarını, boyunlarını toprağı sürüyor, yeniden öpmek için yüzüstü kapanıyorlardı üstüne! Ayrılıktan önce öptükleri, babaları ve atalarıydı.

Peder Yannaros ilerledi; mezarlara, birbiri ardınca, kutsanmış su serpmeye koyuldu. Her keresinde, ölünün yakınları, “Elveda, elveda!” diye bağıyorlardı. “Elveda kardeşim, ablam, yeğenim! Sizi kâfirlerin eline bıraktığımız için bağışlayın bizleri! Suç bizde değil! Sorumlularına lanet olsun!”

Peder Damianos diz çöktü, gümüş muhafazayı açtı, İncil’den, Diriliş suresini okumaya koyuldu. Birden düzelen sesi artık titremiyordu. Kiliseden ayrılmadan önce, kitabı mihrabın üzerinden alırken, kırmızı bir şeritle Çarınha Geriliş suresini işaretlemişti, okumaya karar verdiği bölüm buydu. Ama şimdi, sevgili ölülerin ortasında, yüreğı elveda niyetine onlara, Eli, Eli, Lama Sabakhtani’yi bırakmaya elveriyordu. Neşeli bir sözle onlardan ayrılmaya karar verdi: “İsa dirildi!” Dolayısıyla Diriliş suresini okudu ve sözlerini şu çığlıkla bitirdi: “Babalar, sabırlı olun, Kıyamet Günü buluşacağız! İsa canlandı, ölümü yendi; ölüm olmadığından insanoğlu da dirilecek! Babalar, yeniden görüşünceye kadar sabırlı olun!”

Yüzleri ve saçları çamur içinde kalan köylüler doğruldular; yavaş yavaş yürekleniyorlardı; birbirlerini avutmak istercesine el ele tutuştular. İçten gelen sakin ve görkemli bir davranışla, gözleri yaş dolu, mezarların çevresinde raks etmeye koyuldular. Gözleri, üzerlerindeki yazıları heceledikleri tahta haçlara dikili, ağır ağır dönüyorlardı; büyük, inanılmaz bir doyumsuzlukla bakıyorlardı bu haçlara. Bu haçları, fotoğrafları, teneke çelenkle-

ri, servileri, toprağı ve toprağın altına yayılan kemikleri yanlarına almak ister gibiydiler, alıp götürmek ister gibi!

Büyük bir rahatlıkla ağır ağır raks ediyorlardı. Raks ederken birden başlarını kaldırdılar gökyüzüne. Gökyüzünde, toprağa doğru kıvrılan kırmızı ve altın sarısı ebemkuşağının yayıldığını gördüler. “Mutlu bir belirti kardeşlerim!” diye haykırdı Peder Yannaros. “Bizi avutmak için tepemizde açılan, Meryem Anamızın kuşağıdır. Ellerimizi gökyüzüne kaldırdık, Tanrı’ya doğru haykırdık, işte verdiği karşılık: ‘Gönül rahatlığıyla yola çıkın, Meryem Ana sizinle gelecek, bakın kuşağına!’”

Peder Damianos, sıranın başına geçti, köylüler son kez ölülerine bakmak için döndüler; ama gözleri yaşlarla dolu olduğundan bir şey seçemediler; yeryüzü gözyaşından bir sis oluvermişti; yeniden inlemeye ve titremeye koyuldular.

“Cesaret çocuklarım!” diye haykırıyordu Peder Damianos. “Gücünüzü Tanrı’dan alın ve asla ağlamayın!” Oysa, kendisi de ağlıyordu.

Bunun üzerine köylüler yazgılarına boyun eğdiler, köye varana dek hıçkırıklarını tuttular. Köylüler evlerine kapandılar ve yas tutmaya başladılar.

Ertesi gün tanyeri ağırınca büyük bir kargaşalık içinde eşeklere, katırlara yüklendi yükler. İnceden bir yağmur yağmaya başlamıştı. Koyunlar, keçiler ve inekler bir araya getirilip bağlandı. Kadınlar kapılarının eşiginde ayrılmıyor, evlerinden kopacak cesareti kendilerinde bulamıyorlardı. Peder Yannaros, götüremeyecekleri ikonaları kilisenin avlusuna yığmıştı. Haç çıkardıktan sonra ikonaları ateşe verdi. İsalar, Meryem Analar ve havariler kül oldu. Peder Yannaros da bir kürekle hepsini rüzgâra savurdu.

Yolculuk saati geldi çattı. Köylüler haç çıkardılar, toprağı öpmek üzere yere kapandılar. Binlerce yıldan beri

Camus'nün, "Nobel, benden
çok onun hakkıydı," dediği
Kazancakis, XX. yüzyıl
Yunan edebiyatının en önemli
temsilcilerinden biridir.

Nikos Kazancakis'in bütün romanlarında görülen arayış, ölümünden sonra yayımlanan *Kardeş Kavgası*'nda da kendini gösterir. Bir köy rahibinin roman boyunca süren arayışı, içsavaşın kanlı çatışmaları içinde boğuşup duran yoksul insanların arayışıyla bütünleşir.

Kül rengi, acılı bir köy. Akdeniz'in acımasız güneşi altında kavrulmuş adalarındaki kapkara evler; yoksullukla boğuşan, tutkularla kavrulan insanlar. Ve tutkuların en amansız olan nefret; kardeşi kardeşe kırdırtan öldürücü bir nefret.

Bu haksızlıklar selinin ortasında, çılgılığı ıssızlıkta yitip gittiği için umutsuz, umarsız kalmış köy papazı Yannaros'un gözünde, bu kötülükler dizisi, kendi görevinin de saçmalığını ortaya koymaktadır. Papaz Yannaros, özgürlüğü arayan yeni bir düşünceye kapılmıştır. Marx'ın öğretisidir bu. Hıristiyanlığa büyük eleştiriler getiren, çağdaş bir İsa arayan, bu yüzden de Yunan kilisesinin aforoz ettiği *Kardeş Kavgası*, bu dev yazarın daha yaşarken klasik olmuş en güzel romanlarından biridir.

Kapak resmi: NICOLAS EMERY

ISBN 978-975-510-508-6

